

Odovzdanie sa Božej vôli – hľadanie a poslušnosť

Mgr. František Ábel, PhD.

Na samom začiatku je potrebné vymedziť niekoľko základných predpokladov, ktorých stanovenie je dôležité pre správne porozumenie problematiky, ktorou sa budeme zaoberať. Prvým predpokladom je stanovisko, z ktorého človek pristupuje k riešeniu tejto otázky. Druhým predpokladom je potreba definovať, čo je Božia vôľa a ako ju človek môže rozpoznávať. Až potom je možné pristúpiť k samotnému jadrú a pokúsiť sa zodpovedať otázku, čo to znamená a aký význam, zmysel a konečný cieľ človeku prináša hľadanie a odovzdanie sa do Božej vôle – v poslušnosti a pokore.

Predovšetkým je treba definovať stanovisko, z ktorého človek pristupuje k otázke Božej vôle. Hľadanie a odovzdanie sa do Božej vôle je zmysluplné iba v prípade človeka, ktorý verí v existenciu Boha a táto jeho viera je konštitutívnym prvkom celej jeho existencie. Inými slovami, viera v Boha je základným východiskom, z ktorého je možné pristupovať k otázke Božej vôle. Pre neveriaceho človeka, či už ide o ateistu alebo agnostika, sú tieto otázky irelevantné a pokladá ich za zbytočné. Jeho život totiž nie je vedený vierou v Boha, iba ak vierou - ak sa to vôbec dá nazvať vierou - v seba samého, či v bližšie nedefinovateľnú energiu, ktorá vedie a ovplyvňuje životy ľudí na tomto svete, ako dôsledok čisto náhodnej evolúcie. Je teda prirodzené, že takého človeka nedokáže téma Božej vôle osloviť. Pre veriaceho človeka, ktorý verí v existenciu jediného Boha, kreátora a zároveň spasiteľa, je však hľadanie Božej vôle nevyhnutnou súčasťou života, bez ktorej by vôbec nedokázal existovať. Veriaci človek – kresťan pristupuje k tejto problematike z hľadiska Novej zmluvy, teda z hľadiska Ježišovho učenia, jeho diela a následne i apoštolskej zvesti, ktorá je priamou odozvou na tento stred času v rámci dejín spásy, ktorým bolo a navždy zostáva Ježišovo verejné vystúpenie, ako to priliehavo nazval významný protestantský teológ Oscar Cullmann.¹

1. Božia vôľa a jej hľadanie v živote veriaceho človeka

Najvýstižnejším a zároveň najdokonalejším príkladom toho, čo je Božou vôľou, čo to znamená hľadať a odovzdať sa poslušne do Božej vôle, je práve Ježiš Kristus.

¹ CULLMANN O. *Christ and Time. The Primitive Christian Conception of Time and History* (Revised Edition). Translated from the German by Floyd V. Filson. Philadelphia: The Westminster Press, 1950, 1964, s. 82.

Jeho život, učenie a konanie, to všetko dokonale demonštruje Božiu vôľu s človekom ako i ostatným tvorstvom. Tu sa dostávame k primárnej záležitosti, ktorou je pokus definovať Božiu vôľu.² Stará zmluva - prvá časť Biblie, tvorí jednu veľkú etapu písomne zaznamenaných prejavov a realizovania Božej vôle v tomto svete a v živote ľudstva. Židovský národ – Izrael bol od samého počiatku svojej existencie spoločenstvom, ktoré vzniklo na báze vyznávania viery v jediného Boha (5 M 6,4-9). Aj keď samotné počiatky Izraela siahajú až k Abrahámovi a patriarchom, začiatok budovania vlastnej národnej a náboženskej výlučnosti začína až vyvedením Izraela z egyptského otroctva a uzavretím zmluvného vzťahu s Hospodinom, teda v období, keď mu bol daný Boží zákon – Tóra (2 M 19-20). V ňom Izrael prijal základné a zásadné poznanie Božej vôle. Mojžiš ako Boží prorok, tlmočil národu Božiu vôľu stať sa vyvoleným Božím ľudom, ktorý bude niesť okolitému svetu zvesť o jedinom Bohu a Jeho zámeroch s človekom i celým svetom. Židovstvo tak dostáva pevné pravidlá svojej existencie, založené na zmluvnom vzťahu medzi Bohom a Izraelom. Tento základný motív Božieho konania pokračoval následne zaujatím zaslúbenej zeme, ustanovením štátoprávneho zoskupenia spolu s vytvorením kultu Jahveho a konečne vystúpením prorokov Izraela, ktorých zvesť presahuje rámec Starej zmluvy.³ To všetko sú jednotlivé etapy Božieho zjavenia svetu a Izraelu, ktoré sú zároveň prejavmi a realizáciou Božej vôle ako ju zaznamenali a následne interpretovali autori a pisatelia jednotlivých kníh Starej zmluvy.

Nová zmluva zaznamenáva ďalšiu etapu realizovania a vyjavenia Božej vôle v osobe Ježiša Krista. Pre kresťanov predstavuje naplnenie Starej zmluvy. Z tohto hľadiska máme možnosť konštatovať, že Božia vôľa je zaznamenaná v spisoch Starej a Novej zmluvy, pričom jej najdokonalejšie vyjavenie a zároveň interpretácia sú obsiahnuté v Novej zmluve, v osobe, živote a diele Božieho Syna, Ježiša Nazaretského, ktorý je Kristus – Spasiteľ. To je teda základné východisko, z ktorého

² Tejto problematike – v kontexte zvesti apoštola Pavla - sa podrobne venuje Albin Masaryk v monografii „Spoznávanie Božej vôle v pavlovských listoch,“ (s. 38-55). Autor zdôrazňuje, že možnosť človeka spoznať Božiu vôľu síce výhradne závisí od Božieho zjavenia, zároveň však dodáva, že Boh sa v priebehu dejín dával človeku poznať rôznymi spôsobmi. Pozri in: MASARYK A. *Spoznávanie Božej vôle v pavlovských listoch*. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. Banská Bystrica, 2006, s. 38. Z teologického hľadiska teda možno konštatovať, že človek má predpoklady rozpoznávať parciálne Božiu vôľu v dejinách, rovnako ako má možnosť na nej i sám participovať.

³ Cf. Iz 29,14; pozri VON RAD G. *Old Testament Theology, Volume II, The Theology of Israel's Prophetic tradition*. A translation of *Theologie der Alten Testaments*; BD II, *Die Theologie der prophetischen Überlieferungen Israels*, published by Chr. Kaiser Verlag, Munich, in 1960. Published New York and Evanston, Harper & Row, Publishers 1965, s. 376.

je potrebné pristupovať k otázke hľadania a interpretácie Božej vôle v našich životoch.

2. Človek v konfrontácii s Božou vôľou

Človek je každodenne konfrontovaný s množstvom situácií a udalostí, keď si kladie otázky o ich význame a zmysle. Pýta sa, či to, čoho je svedkom, prípadne to, čomu musí čeliť a vysporiadať sa s tým, je alebo nie je prejavom Božej vôle voči nemu samému. V takýchto situáciách si kladie základné existenciálne otázky: prečo je tomu tak, aký zmysel a konečný cieľ to má? K tomu, aby sme sa vedeli dokonale orientovať v spletnosti životných situácií, ktoré nás stavajú pred túto otázku, potrebujeme však ešte niečo viac. Je to viera, ktorá prináša do ľudského života nádej a správne pochopenie toho, čo znamená žiť v súlade s Božou vôľou. K dosiahnutiu tohto cieľa je potrebná predovšetkým snaha aplikovať Božiu vôľu do vlastného života, do tej miery, že naša vôľa bude v plnej harmónii s Božou vôľou.⁴ Následne je treba participovať na procese uskutočňovania Božej vôle v spoločnosti a v dejinách. Napokon je potrebné hľadať a správne porozumieť Božej vôli v našich vlastných životoch, vo všetkom čo zažívame, najmä v ťažkých životných situáciách a v utrpení. V živote každého jedného kresťana je dôležité dokázať skĺbiť všetky tri aspekty v jeden harmonický, vzájomne sa dopĺňajúci celok.

Cieľom života každého jedného kresťana má byť úplná harmónia jeho vlastnej vôle s Božou vôľou. To znamená, že Božia vôľa sa stane náplňou nášho vlastného života a tým i našou vlastnou vôľou. Týmto spôsobom sa človek učí jednak poznať Božiu vôľu a zároveň sa učí konať v súlade s ňou. Ľudská vôľa je charakteristická mierou intenzity a predovšetkým svojim obsahom. Ten je rozhodujúci pre správanie a konanie jednotlivého človeka. Ak je obsahom ľudskej vôle iba egoistické sebauspokojovanie, potom je život takéhoto človeka skôr deštruktívny ako konštruktívny. Úzke zameranie sa na dosahovanie a uspokojovanie čisto vlastných záujmov, túžob a zámerov je príkladom veľmi obmedzeného života. Je skôr príkladom animálneho prežívania, bez hlbšieho prehodnotenia kvality, zmyslu ako i cieľa života. Obsahom ľudskej vôle môže byť aj vedomá snaha konať zlo, deštruktívnu činnosť na sebe, ale aj vo svojom okolí, ubližovať ostatným a radovať sa z nešťastia druhých. Je to zvrátenosť, ktorá hraničí s démonitou. Významný židovský psychológ Erich Fromm nazýva takto zmýšľajúcich a konajúcich ľudí nekrofilmi.⁵

⁴ GREŠO J. *Otče náš, ktorý si v nebesiach*. Bratislava: Tympanon, 1996, s. 29. Podrobné spracovanie tejto problematiky pozri na stranách 29-46.

⁵ FROMM E. *Ľudské srdce, jeho nadání k dobru a zlu*. Praha: Mladá Fronta, 1969, ss. 28-48.

Príklady takéhoto obsahu ľudskej vôle nachádzame v každej dobe. Život vedený takýmto obsahom ľudskej vôle však nie je zlučiteľný so samotnou podstatou života, pretože ničí, je zameraný na deštrukciu a je tak v rozpore s Božími stvoriteľskými princípmi.

Ak je však obsahom ľudskej vôle snaha o trvalo rozvíjajúci sa život vo svete, potom sa stretáme s nanajvyšším pozitívnym príkladom ľudskej vôle, ktorá má záujem tvoriť nové veci, udržiavať a rozvíjať život vo všetkých jeho formách. Stretáme sa tu s príkladom harmónie ľudskej a Božej vôle, pretože Boh je Bohom, ktorý život stvoril, zachováva ho a neustále tvorí nové veci, koná dynamicky a tvorstvo ako celok vedie k cieľu, ktorým je jeho dokonalosť a večný život. Preto je veľmi potrebné, aby si človek pri hľadaní Božej vôle kládol vždy základnú otázku, či to čo robí, prípadne to čoho je svedkom a čomu musí čeliť, je v súlade s Božím plánom a zámerom v tomto svete: udržať, zachovať a zdokonaľovať život a to nielen kvantitatívne, ale predovšetkým kvalitatívne.

2.2 Participácia na procese uskutočňovania Božej vôle vo svete

Treba si uvedomiť, že je to práve kresťanská cirkev, ktorá má mandát pokračovať v Ježišom diele a týmto spôsobom napomáhať k stále väčšiemu a intenzívnejšiemu uplatňovaniu princípov kráľovstva Božieho do tohto časného sveta. To je tiež Božou vôľou. Treba neustále myslieť na to, že dejiny sveta majú svoj cieľ, ktorý im Boh určil. Preto všetko s čím sa vo svete stretáme a všetko čo môžeme sami vykonať pre rozvoj a zlepšenie kvality života v tomto svete, to všetko je súčasťou Božej vôle a má sa stať i súčasťou vôle našej. Každý jeden pozitívny príklad v dejinách, keď zvíťazila humanita a skutočná ľudskosť nad zlom v jeho rôznych podobách je dôkazom, že Božia vôľa sa realizuje v rámci tohto časného sveta. Táto skutočnosť má byť zároveň imperatívom v živote veriaceho človeka, formovať časný svet na obraz kráľovstva Božieho. Ak veríme, že Božou vôľou bola centrálna manifestácia kráľovstva Božieho v Ježišovi Kristovi ako stred dejín, potom musíme prijať za svoj životný program všetko, čo táto manifestácia priniesla do tohto sveta.⁶ Je to predovšetkým veľký paradox Božieho konania v tomto svete. Pre človeka ostáva tajomstvom spôsob, akým Boh realizuje svoju vôľu vo svete. Má však možnosť prijať tento paradox za svoj vlastný životný program a poslušne sa mu odovzdať vo viere a dôvere. Človek sa má

⁶ TILLICH P. *Systematic Theology*. Chicago: The University of Chicago Press, 1967; Volume III, *Life and Spirit, History and the Kingdom of God*, ss. 367-368

stať novým stvorením v Ježišovi Kristovi a sám participovať na realizovaní Božej vôle. Boh vyjavil v Ježišovi Kristovi svoju zachraňujúcu moc, ktorá sa prejavuje síce paradoxným spôsobom, ktorá však predstavuje kritérium všetkých ostatných výrazových foriem Božej zachraňujúcej moci. Ide o kritérium AGAPÉ, teda lásky, ktorá znamená seba vydávanie božského ľudskému.⁷ Z hľadiska tohto spôsobu napĺňania Božej vôle vo svete a pri človeku dostávajú aj navonok nezmyselné veci v živote človeka svoj význam a zmysel. Majú totiž svoj konečný, pozitívny cieľ, ktorým je večný život v dokonalej harmónii celého tvorstva ako nového stvorenia.

Kresťanská cirkev má byť teda akousi hnacou silou, ktorou Boží Duch vedie človeka v jeho úsilí formovať dejinnú dimenziu na obraz kráľovstva Božieho ako dynamickej moci, ktorá vytvára nové veci a prekonáva to zlé v dejinách. Tento fakt potvrdzuje aj história. Kresťanstvo po takmer dvetisícročnom pôsobení, aj keď nie priamočiaro a globálne, predsa však prinieslo pozitívne zmeny v rôznych oblastiach života človeka, najmä v sociálnom postoji. Kdekoľvek bolo prijaté, zmenilo od základu vzťah človeka k človeku a v mnohých prípadoch prispelo i k pozitívnemu vzťahu človeka k svetu ako celku. Neznamená to automaticky, že kresťanstvo bolo vždy hnacou silou pokroku a rozvoja, ani to, že je jediným prameňom možného pokroku vo svete. Boží Duch pôsobí aj mimo kresťanstva všade tam, kde sa prináša do dejín niečo nové a kde je prekonávané zlo vo všetkých štruktúrach života. Mnohokrát práve v samotných cirkvách pôsobili deštruktívne sily, brániace pozitívnemu formovaniu života človeka a sveta. Napriek tomu každé víťazstvo dobra nad zlom je víťazstvom kráľovstva Božieho v dejinách a preto je možné a aj potrebné, hodnotiť tento proces ako napĺňanie Božej vôle, ktorá sa má stať celoživotným programom veriaceho človeka.

2.3 Skúsenosť Božej vôle v živote človeka

Pozrime sa napokon na tretí myšlienkový okruh, ktorý sa zaoberá Božou vôľou v našich životoch, vo všetkom čo prežívame, najmä v ťažkých životných situáciách a v utrpení. Mnohokrát je človek vystavený situáciám, ktoré nedokáže myšlienково spracovať tak, aby dávali zmysel. To čo prežíva, s čím je konfrontovaný, zvlášť v situáciách, akou je vlastné utrpenie, či utrpenie a smrť blízkeho človeka, sa mu vidí

⁷ TILLICH P. *Impressionen und Reflexionen*. Ein Lebensbild in Aufsätzen, Reden und Stellungnahmen (Ges. Werke, Bd. XIII., Evang. Verlagswerk, Stuttgart 1972); P. Tillich, *Biblické náboženství a ontologie*, Kalich Praha 1990, s. 200.

absurdné, kruté, ba priamo cynické. V takýchto prípadoch má človek pochybnosti, či tu ide skutočne o Božiu vôľu a ak áno, prečo to Boh tak chce. Treba pokorne priznať, že tento problém nedokážeme uspokojivo a bez výhrad vysvetliť, ani podať akési všeobecne platné riešenie. Tu sa musíme zmieriť so základnou skutočnosťou, že otázky príčin ako i zmyslu zla a utrpenia vo svete nie je možné vyriešiť absolútne uspokojivo a komplexne. Zostávajú pre nás stálym tajomstvom. Je to však prirodzené, pretože medzi človekom a Bohom je zásadný rozdiel, čo znamená, že človek sa nemôže stavať do Božej pozície, aj keď sa o to často snaží.

Aj napriek tomu nám však Nová zmluva poskytuje určité základné východiská, s ktorými možno k tejto závažnej otázke pristupovať. Boh koná v prospech človeka a celého tvorstva. Boh je všemohúci stvoriteľ. Má všetky atribúty dokonalosti. Naopak človek je len súčasťou Božieho stvoriteľského diela a Jeho zámeru s ním. Je stvorený na Boží obraz, má slobodnú vôľu rozhodnúť sa pre Boha, či proti nemu, nie je však od Boha nezávislý a za svoje konanie nesie plnú zodpovednosť. To sú všetko základné fakty, s ktorými narába Nová zmluva vo všetkých jej častiach. V rámci tohto priestoru je miesto, ktoré zaujíma zlo a utrpenie. Celé Ježišovo verejné pôsobenie je programovo zamerané na zápas a konečné víťazstvo Boha nad zlom. Znamená príchod kráľovstva Božieho do nášho časopriestoru a tým i anticipovanie konečného víťazstva nad zlom. Utrpenie tak síce zostáva súčasťou tohto veku, ale Kristov kríž a vzkriesenie prináša eschatologickú nádej. Napriek tomu je koexistencia všemohúceho, vševediaceho a milostivého Boha, s prítomnosťou zla a utrpenia vo svete problémom, ktorému nie je jednoduché rozumieť, ba zdá sa, že tu ide o teologický rozpor. Nesmieme však zabudnúť, že aj keď existencia zla a utrpenia je súčasťou Božej vôle a jeho zámerov s tvorstvom, rovnako tak je Božou vôľou, aby mal aj človek slobodnú možnosť voľby sám sa podieľať buď na páchaní zla, alebo na zápase proti nemu. Okrem toho si musíme všimnúť aj to, že utrpenie je v Novej zmluve dynamicky prepojené s eschatologickou nádejou, čo znamená, že je nerozlučiteľne previazané s procesom hlbšieho sebapoznania a sebauvedomenia človeka, čo môže slúžiť v prospech neho samého, ale aj v prospech ostatných.

Záver

Je teda zrejmé, že veriaci človek potrebuje pristupovať k životu a posudzovať ho zo širšej perspektívy. Musí žiť v trvalom vzťahu s Bohom a uvedomovať si, že Boh je s ním v každej situácii, za každých okolností. To jediné dáva nádej, že všetko s čím je

človek konfrontovaný a čomu musí čeliť, má svoj význam, zmysel a určitý cieľ i keď tomu v mnohých prípadoch nedokáže hneď porozumieť. Boh nás však vedie aj týmto spôsobom k vyššiemu duchovnému poznaniu a k schopnosti žiť životom lásky pre dobro tohto sveta a svojich bližných. Ježiš Kristus vytýčil cestu, po ktorej musia kráčať a prejsť ňou všetci, ktorí sa odovzdali do Božích rúk a rozhodli sa nasledovať Ježiša. Je to cesta stáleho hľadania Božej vôle. Je to cesta poslušnosti v službe Bohu a svojim bližným, ktorá je motivovaná kresťanskou láskou, ktorá dokáže človeka formovať tak, aby si tieto dôležité skutočnosti uvedomoval vo všetkom čo robí a čomu je vystavený.

Aj keď Božia vôľa a jej realizovanie vo svete je a stále zostane pre človeka do značnej miery tajomstvom, je to predovšetkým a zároveň vždy záležitosť viery a dôvery človeka v Boha. Viery a dôvery v to, že Boh vie čo je pre človeka osožné a dobré a že to má svoj význam a zmysel. S týmto vedomím sa každý jeden kresťan dokáže zapojiť aj sám do užitočnej a všeobecne prospešnej kresťanskej služby, či už v oblasti pastorálnej služby, diakonie, alebo v každodennom živote. Možností je veľa a rovnako tak aj potreba takejto služby je stála a trvalá. Preto je potrebné svoju vieru a bezvýhradnú dôveru v Boha vytrvalo posilňovať a upevňovať. Je potrebné žiť v stálom vedomí, že my všetci sme v Božích rukách a tak i súčasťou Božej vôle, ktorá sa vo svete realizuje. Sme teda súčasťou tohto procesu a máme možnosť na ňom participovať. Táto možnosť je a zostáva trvalou výzvou pre každého z nás.

Literatúra

- Biblia, *Písmo sväté Starej a Novej zmluvy*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1999.
- CULLMANN Oscar. *Christ and Time. The Primitive Christian Conception of Time and History* (Revised Edition). Translated from the German by Floyd V. Filson. Philadelphia: The Westminster Press, 1950, 1964.
- FROMM Erich. *Lidské srdce, jeho nadání k dobru a zlu*. Praha: Mladá Fronta, 1969.
- GREŠO Ján. *Otče náš, ktorý si v nebesiach*. Bratislava: Tympanon, 1996.
- MASARYK Albín. *Spoznávanie Božej vôle v pavlovských listoch*. Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. Banská Bystrica, 2006.
- TILLICH Paul. *Systematic Theology. Three Volumes in one*. Volume I, *Reason and revelation, Being and God*. Volume II, *Existence and the Christ*, Volume III, *Life and the Spirit. History and the Kingdom of God*. Chicago: The University of Chicago Press, 1967.
- TILLICH Paul. *Impressionen und Reflexionen*. Ein Lebensbild in Aufsätzen, Reden und Stellungnahmen (Ges. Werke, Bd. XIII., Evang. Verlagswerk, Stuttgart 1972).
- TILLICH Paul. *Biblické náboženství a ontologie*. Z anglického originálu Tillich P. *Biblical Religion and the Search for Ultimate Reality*. Chicago: Chicago University Press, 1955, preložili Milena Bartlová, Pavel Pokorný, Zvonek Šorm a Tomáš Trusina. Praha: Kalich, 1990.
- VON RAD Gerhard. *Old Testament Theology, Volume II, The Theology of Israel's Prophetic tradition*. A translation of *Theologie der Alten Testaments; BD II, Die Theologie der prophetischen Überlieferungen Israels*, published by Chr. Kaiser Verlag, Munich, in 1960. Published New York and Evanston, Harper & Row, Publishers 1965.

Recenzovali: (Peer reviewed by): Mgr Ondrej Prostredník, PhD, Doc. ThDr. Ján Grešo